

Grimstad, 29.04.2020

Høringsvar – forslag til midlertidige endringer i prosessregelverket

Vi viser til høringsbrev av 22.04.2020 hvor justis- og beredskapsdepartementet foreslår midlertidige endringer i prosessregelverket for å avhjelpe konsekvensene utbruddet av covid-19 har for saksavviklingen i domstolen, politiet og påtalemyndigheten. Stine Sofies Stiftelse har kun merknader knyttet til utvidede frister for tilrettelagte avhør, som omtalt i tilleggnotat (forkynnelse, overføringer av saker, skriftlig behandling o jordskifteretten mv) punkt 5.

Utvidede frister for tilrettelagte avhør

Departementet forslår å utvide fristen for tilrettelagte avhør til **tre uker** så lenge det alvorlige smitteutbruddet pågår. Dette til forskjell fra dagens ordning med differensierte lengste frister på én, to og tre uker for gjennomføring av første avhør. Stiftelsen ser med stor bekymring på dette forslaget. Vi har forståelse for at det må settes inn nødvendige smitteverntiltak, men riktig bemanning og god saksflyt på Statens Barnehus må prioriteres og sikres. Stiftelsen frykter at utvidede frister vil kunne bli en hvilepute som ikke tjener annet formål enn å kamuflere politiets statistikker på fristbrudd under covid-19 utbruddet.

Tid er av stor betydning for de voldsutsatte barna

Tid er av stor betydning når barn skal avhøres om saker som gjelder vold og seksuelle overgrep. Det er viktig med en rask avklaring for å avdekke hvorvidt barnet har vært utsatt, og hvorvidt det har behov for skjerming og beskyttelse. En rask avklaring har også betydning for kvaliteten og påliteligheten av barnets forklaring. Jo raskere barnet får forklare seg om overgrepet, desto mindre er sannsynligheten for at barnet i mellomtiden blir påvirket av andre eller at det selv glemmer sentrale detaljer ved hendelsen. Dette har med rettssikkerhet å gjøre, både for det aktuelle barnet og for den mistenkte.

Våre folkerettslige forpliktelser gjelder også i krisetid

Ifølge Prop. 56 L. (koronaloven) kapittel 4.1 er det ikke adgang til å fravike eller gjøre unntak fra rettigheter i konvensjoner som etter menneskerettighetsloven gjelder som norsk lov, FNs barnekonvensjon (BK) er en av disse. Ifølge BK artikkel 19 er Norge forpliktet til å iverksette alle egnede tiltak for å håndheve barns rett på beskyttelse mot vold og overgrep. Dette omfatter også etterforskning. Norge er også folkerettslig forpliktet etter Lanzarote-konvensjonen artikkel 35 nr. 1 til å sikre at barn avhøres uten unødige forsinkelser av etterforskere med spesialistutdanning. I forskrift om tilrettelagte avhør § 6 jf. straffeprosessloven § 239 e, er hovedregelen at avhør skal skje snarest mulig og senest innen lovens differensierte frister på én, to eller tre uker. Slik Stine Sofies Stiftelse ser det, er det derfor ikke adgang til å midlertidig lempe på kravene når det gjelder gjennomføring av tilrettelagte avhør av barn.

Vi er som Barneombudet også svært overrasket over at hensynet til barnets beste er fraværende i departementets vurdering. Barnekonvensjonen artikkel 3 stiller krav til at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger eller unnlater fra myndigheter, domstol og private organisasjoner. Formuleringen «skal være» innebærer en sterk juridisk forpliktelse og betyr at myndighetene ikke etter eget skjønn kan beslutte hvorvidt de skal gjøre en barnets beste vurdering eller ikke.¹ Myndighetene har plikt til å vurdere, vekte og vise at hensynet til barnets beste er ivaretatt. Stiftelsen kan ikke se at det er foretatt en slik vurdering av barnets beste i forbindelse med departementets forslag om å utvide fristene for tilrettelagte avhør. Slik vi leser forslaget er dette utelukkende begrunnet i kapasitets- og ressurs hensyn og politiets behov for selv å kunne prioritere saker. Stiftelsen oppfordrer derfor departementet til å gjennomføre en grundigere vurdering av hvilke konsekvenser dette har for volds- og overgrepsutsatte barn.

Fristbrudd er ikke ekstraordinært for covid-19 epidemien

Fristbrudd er ikke et ekstraordinært fenomen som knytter seg til covid-19 epidemien. De siste årene har det vært en stor økning i antall anmeldelser av seksuelle overgrep mot barn.² Dette har medført en tilsvarende økning i behovet for tilrettelagte avhør samtidig som kapasiteten til å foreta dem er begrenset. Riksadvokaten har tidligere uttalt at de stramme tidsfristene skal overholdes så fremt det ikke er hjemmel og grunnlag for å utsette avhør.³ I 2018 ba Riksadvokaten regjeringen om å forlenge

¹ FN barnekomité Generelle kommentar 14 paragraf 37.

² Politidirektoratet (2019), «Anmeldt kriminalitet og straffesaksbehandling», 2019, s. 27.

³ Riksadvokaten (2015), «Tilrettelagte avhør – direktiver og retningslinjer», 21. oktober 2015, Ref. 2015/00483-018 BIS 004 622.3, s. 2.

fristene for tilrettelagte avhør i mindre alvorlige saker av hensyn til etterforskningen av mer alvorlige lovbrudd, samt å gi fleksibilitet og mer rom for skjønn til politiet når etterforskningsinnsatsen skal settes inn.⁴ En slik endring har foreløpig ikke blitt gjort, med rette etter stiftelsen syn. For hva er egentlig en mindre alvorlig sak når det er tale om mistanke om vold og seksuelle overgrep mot barn? Burde ikke alle saker hvor det mistenkes at barn utsettes for vold, seksuelle krenkelser, handlinger eller overgrep prioriteres? Alvorlighetsgraden bør man først definere etter at første avhør av barnet er gjennomført. Kapasitets- og ressursmangel bør ikke løses ved å innføre lempeligere krav til avhørsfrister. Justisdepartementet bør løse overskridelser av tidsfrister ved å øke bevilgningene til de fagmiljøer som har ansvaret for gjennomføringen. Løsningen på problemet med overskridelse av tidsfristen er ikke primært lengre frister og mer rom for skjønn, men flere kompetente etterforskere.⁵

Statistikk over fristbrudd – en viktig del av Koronakommisjonens konsekvensevaluering

Departementet uttaler at dagens situasjon vil føre til at avhør må utsettes og at de blir liggende på vent, noe som kan medføre skadevirkninger for etterforskningen og de involverte. Stiftelsen er av den oppfatning at dette vil gjelde uavhengig av om fristene forlenges eller ikke. Det er etter vår mening svært viktig å få gode tall på hvordan covid-19 utbruddet påvirker tjenestene. Politiets fristbrudd i saker som gjelder vold og seksuelle overgrep mot barn vil trolig bli en viktig del av Koronakommisjonens konsekvensutredning. Ved å forlenge fristene vil dette kamufleres.

Med vennlig hilsen

Ada Sofie Austegard

Generalsekretær

Stine Sofies Stiftelse

Malin Albrechtsen van der Hagen

Juridisk rådgiver

Stine Sofies Stiftelse

⁴ Riksadvokaten (2018), «Tilrettelagte avhør: Status. Behovet for regelendringer». Ref. 2017/00568-013 BIS/ggr690, s. 5, og NRK nyheter, «Riksadvokaten vil endre reglene for avhør av barn – Barnehuset reagerer», 23.03.2018.

⁵ Albrechtsen van der Hagen, (2018), «Ytring: Frister for tilrettelagte avhør», Tidsskrift for strafferett årgang 18, (3), 2018, s. 149-150.